

TEMESI FERENC

A ZSIDÓ ISTEN DEBRECENBEN

Az autó gyászfekete, ronda, nagy Volga volt, amely jobban falta a benzint, mint a kilométereket. Dávid vette, a zenekarvezető, két héttel ezelőtt az autópiacon. Ebbe aztán belefért a háromtagú zenekar, a gitár, az orgona, a fuvola, erősítő, hangfalak. Még egy dobfelszerelés is elfért volna a tetőn, de dobos, az nem volt. Dávid spórolt – minek eggyel többfelé osztani azt a kis pénzt, ha egy dob gép is megteszi.

A dobos helyét mi foglaltuk el Köbbel. Neki legalább volt valami alibije: dzsesszkritikákat írt akkoriban. És mi éppen a Debreceni Dzsessznapokra tűztünk.

Azt mondja Köb a puha arcával és az izraeli útja óta harciasabb pocakjával:

A zsidók ugyanolyanok, mint bárki más, csak egy kicsit jobban.

Ez az: a kibucban töltött egy év óta Köb szinte kizárólagos témája a zsidósága. A zenészek nem tudják még, válaszolnak.

Én tizenhárom voltam, amikor megtudtam, hogy zsidó vagyok, mondja Dávid, aki már nem is próbálja leplezni a kopaszágát – úgyse menne.

Tényleg? Én tizennégy, amikor megtudtam, hogy fiú!

Ez a késvékony orgonista, kicsit szúrós. Ő és a basszgitáros vagy hússzal fiatalabbak Dávidnál. Kuss a nevük. De az orgonista most a volánnál ül, megengedhet magának ilyesmit.

Az Arany Bika Szálló portáján egy kicsit nyüzsögni kell, hogy ne lehessen megszámolni az embereket. Mindegy: a zenekar egy négyágas szobát kapott. Gyufahúzás: Köb alszik a szőnyegen. Arcán méla lemondás (mintegy a zsidó fátumba való beletörődés) és a felháborodott csodálkozás keveréke (emberek, ti ezt tűritek, hogy egy Köb a földön aludjék?!).

Maga a fesztivál az idén kicsit halványabbra sikerült, kevesebb volt rá a pénz. Régi arcok, régi szemek vizslatják egymást. De aki számít, az itt van. Amikor a terembe lépünk, épp Szabados Magyar Királyi Udvari Zenekara mutatja meg, milyen is egy rögtönzésekre épülő szimfonikus költemény. Hát, szép.

A nők! A nők.

Mért van az, hogy a zenészek körül annyi nő forog?, kérdezem Köböt.

Mert a zenészek közel vannak a halálhoz. A nők is. Még egy vak kocsmái zongoristának is van nője, magyarázza Köb.

Stage pass-ünk, szabad színpadi bejárásunk van, az étkezéseknél egyszerűen odapofátlankodunk a sorba.

Másnap séta a városban: az antikvár becserkészése (a legjobb katolikus könyveket a legolcsóbban a kálvinista Rómában kapni). Benézünk az *Alföld* szerkesztőségébe is.

Már szürkült, amikor Köb így szólt:

Te, nem nézzük meg a zsinagógát?

Hogy miért nem a Nagytemplomot mondta, nem értem.

De, mondtam beletörődőn.

És mentünk.

A zsinagóga sötét volt és üres, ahogy a poros ablakokon át látni lehetett, évek óta nem jártak benne. Én meg voltam elégedve az eredménnyel, mert végül is megtaláltuk a zsidó Isten házát, de Köb nem adta föl ilyen könnyen.

Nézzünk körül, mondta a sötétben. Hátha van itt a közelben egy imaház.

Mit ad Isten: volt. A kapu fölött lámpa égett.

Menjünk be, ha már eljöttünk idáig, mondta a barátom.

Nem ellenkeztem: volt nálam egy farmersapka. Köb fején kalap – mint egy réges-régi vigécé.

Épphogy megvan a minjan, mondta odabenn.

Aha, dűnnyögtem, mert addigra már én is tudtam annyit a zsidó hitéletéről, hogy tíz férfi jelenléte nélkül nincs istentisztelet. Épp véget ért a szertartás.

Salom, köszöntünk.

A hívek érdeklődve szemléltek: nem akármilyen ketős lehetünk.

A rabbi egy pelyhedző állú fiatalember volt, afféle ejtőernyős rabbi, akit oda küldenek ki, ahol épp csak létezik a hitközség. Beszédbe elegyedtünk; a fiúról kiderült, hogy szegedi, akárcsak én.

Miközben beszélgetünk, látom ám, hogy Köb nagyban susmusol a hívőkkel. Sűrűn pillogtak felém, bizsergett a sapka a fejemem.

Végre odajött egy erős szemüveget viselő, idősebb úr. Ugye maga keresztény, fiatalember?

Nem akartam bonyodalmat, nem hoztam szóba, hogy buddhista meg taoista is volnék, ezért igent mondtam.

Mondja, ráér?

Rá.

Csak bökné már ki, mit akar.

Szóval arról van szó, hogy van itt egy hitsorsosunk Amerikából, és kellene nekünk egy sabesz goj.

Hogy, micsoda?

Egy nem izraelita vallású egyén, aki eloltaná utánunk a villanyokat, bezárná az imaházat... Meg szeretnék ünnepelni, hogy hazajött egy társunk.

Segélykérőn Köbre pillantottam, de ő csak nézett a vizeskék szemével.

Hát persze, hebegtem.

Köb megszánt:

Egy zsidó nem nyúlhat a villanyhoz szombaton.

Hallgattam.

Hát, mondtam végül az öregnek, nem lehet valami könnyű zsidónak lenni.

Nekem mondja, fiatalember?! felelt az öreg mély szomorúsággal a szemében.

A félhomályból előlépett egy alacsony, szakállas bácsi malomkerényi, fekete kucsmával a fején, kaftánban. Nem szólt semmit, a szeme beszélt. Mellette fiatalos felesége.

Bementünk egy szobába, az asszony megterített. Minden ételt-italt Amerikából hoztak magukkal, termoszkban, üvegekben. A hal kitűnő volt.

Megtartottuk az ünnepséget. Egy szót sem értettem a szertartásból. Szép volt. Meghatódtam a gondolatra, hogy a bácsi nélkül nem tudta volna megülni a hazatértét. Egy kicsi büszkeség is benne volt a megilletődöttségemben.

Az Isten pedig Isten, akármilyen nyelven imádják is.

És végül is a bácsi el tudta végezni a dolgát Istennel, ez volt minden.

Leoltogattam a villanyokat, a kulcsokat beadtam egy szomszédos házba, és zsebemben a bácsi és néni útlevelével, pénztárcájával, értéktárgyaival Köbék után eredtem. Útközben az asszonnyal beszélgettem: nyolc gyereket nevelt föl, de arra volt a legbüszkébb, hogy az egyik lányának kilenc magzata van.

A szálloda halljában átadtam az öregeknek az értéktárgyaikat. Egy ortodox zsidó nem érinthet pénzt a házon kívül sábeszkor. Én nem tudom, hogy egy ilyen kemény Istent miért nem hagynak ott.

Köb annyit mondott erre:

Egyetlen zsidó sem olyan bolond, hogy keresztény legyen.

Kivéve, ha nagyon okos, mondtam én. Itt van például Einstein, a legnagyobb zsidó Krisztus óta, ő is kikeresztelkedett.

Ezt nem nagyon feszegettük tovább, de elmerengtem, mért van az, hogy a többi népnek nemzetisége van, a magyarnak-írnek-zsidónak félelmei.

Elbúcsúztunk az öregektől. A haszid bácsi, akit a szakálla, kucsmája tett olyan vénné, megkérdezte, mit csinálunk az este.

Hát elmegyünk a zárókoncertre, utána haza.

Hogyan, fiam? Az öregnek elkerekült a szeme. Sábeszkor utazni?! Az öreg pontosan tudta, hogy Pestről jöttünk.

Izé, azt akartam mondani, hogy hazajövünk a szállodába, lányokat hajkurászunk, meg minden, mondtam én.

Az öreg búcsút mondott, a szemén láttuk, hogy egy szavunkat se hiszi.

A zárókoncerten Chat Baker trombitált, nem tudtam, hogy élő rádióadásban. Jack Kerouac haverja volt a nagy időkben, öreg kokós, már methadonon élt. Csöpögött az orra.

Nem voltak valami sokan a csarnokban. Egyszer közbetapsoltak, de rosszkor. Chat Baker azt hihette, gúnyolódna vele. A térdére tette a trombitáját, nagy csönd lett. Mi vagy öt méterre ültünk tőle, odakiáltottam neki szép, kaliforniai angolsággal:

Folytasd, haver! Mi mind szeretünk téged.

És csodák csodája: folytatta.

Na gyerünk, mondta utána Dávid. Hajnalra otthon akarok lenni.

Hallgattunk Köbvel, de mentünk. A basszusgityós arc már betankolt két üveg vodkát a kocsiba.

Söpörtünk az éjszakában a nagy, hallgatag Alföldön, és én azt énekeltem vodkahangon:

Vigyázz kocsis, lyukas a kas...

Bár ne énekeltem volna.

Egyszer csak reccsent valami a kocsiban, és mi csúsztunk előre az úton. Az orgonista keményen markolta a volánt. Égett gumiszag terjengett, és végre megálltunk.

Köb iszonyú magas hangon nevetni kezdett. Azt mondta:

Látod, milyen erős a zsidó Isten?

A többiek nem értették, mért kezdek káromkodni, mért vágok életveszélyes fenyegetéseket a fejébe. Minél dühösebb voltam, annál jobban nyertem.

Amikor megbizonyosodtunk felőle, hogy képtelenek vagyunk beindítani a kocsit, elindultam az éjszakában. Úgy Karcag magasságában lehettünk. Olyan hideg volt, mintha késő ősz lett volna. Augusztus volt. Örültem, amikor kilométerek múlva megláttam a benzinkút fényeit. Kihívtam egy magán autómentőt.

Amikor visszatértem a kocsihoz, Dávid épp annál a részletnél tartott, hogy gyanús volt neki a hapsi, akitől a kocsit vette.

Gyanús?, mondtam én. Tudod mi ez a gumiszag?

Na mi?

Gumiport kevernek a kikopott bütyköstengely fogaskerekei közé, hogy simán járjon. Aztán egyszer besül.

Köb már nem nevetett.

Honnan tudod?, kérdezte.

Autószerelést tanultam a gimiben, mondtam. Régi trükk, olyan, mint amikor a rúgós tehénbe pálinkát töltenek a kupecok a vásárban.

Megjött a kocsimentő. A zenekar vele ment. Én közben megalkudtam egy taxissal, hogy elvisz bennünket a szolnoki vasútállomásra. Köböt ott akartam hagyni az úton.

Az állomáson legalább meleg volt. Hajnalodott, és mi ott ültünk a csavargók, vonatlelésők között a reggeli gyorsra várva.

Várjál csak!, szólalt meg egyszer Köb. Ismerek én itt egy zsidót. Elment telefonkönyvet keresni.

Nem hiszem, ha nem látom: hajnalok hajnalán egy kocsi gördült az állomás elé. Beültünk, és azon az éjszakán vetett ágyban aludtunk. Libamájas szendvics volt reggelire.

Látod, ez is a zsidó Isten, mondta Köb tele szájjal.

Ki nem állhatom a libamáját, morogtam.

Délelőtt ötvenhatos filmeket néztünk a hapsi gyűjteményéből, aztán kivitt bennünket az állomásra. Még integetett is.

Egyetlen szót sem szóltam hazáig.